

H 278 Publicistklubben 100 år¹

Sven Erik Mattsson

Inledning

Kontrollnummer är mitt stora intresse när det gäller häften eftersom de ger en möjlighet att kartlägga vad som har tryckts. Jag räknar rester och söker efter lägsta och högsta kn och däremellan något från vart tionde kn-tusental. Häftet H 278 Publicistklubben innehåller vackra frimärken, men är väl annars inte speciellt upphetsande för en häftessamlare. Jag har enkla kn mellan 20–90-tusen. Kombinationer med kn och cylindersiffror är inte kända. En dag slog det mig att jag inte sett kn 34–49² tusen. Kunde det vara så att det var 2 olika tryckserier; en tryckserie med kn 20–33-tusen och en med kn 49–90-tusen? Med denna artikel vill jag beskriva hur jag gick till väga för att reda ut frågan.

Tyvärr har jag inte tillgång till en kopia av färgkortet för H278 som Postverkets frimärkstryckeri har för att notera färggång. Det skulle direkt ha visat om H278 tryckts vid flera tillfällen. Försåld upplaga är 0.87 miljoner häften enligt Atlas Handbok över Svenska Maskintillverkade Posthäften. För att täcka denna upplaga behövs netto 44 kn-tusental till vilket kommer spill. Två tryckserier med kn 20–33-tusen respektive 49–90-tusen ger tillsammans cirka 64 kn-tusental som räcker väl för att täcka den uppgivna försålda upplagan. Det behövs inga häften med kn 34–48-tusen.

Gunnar Struck har i sina förteckningar över kn noterat att en del häften av H278 men inte alla har ritsar på längs ytterkanterna på sidorna I och IV. En sortering av mina häften med kn visade att alla häften med kn 20–33-tusen har dessa ritsar men inga med kn 49–90-tusen. Detta indikerar två olika produktionstillfällen.

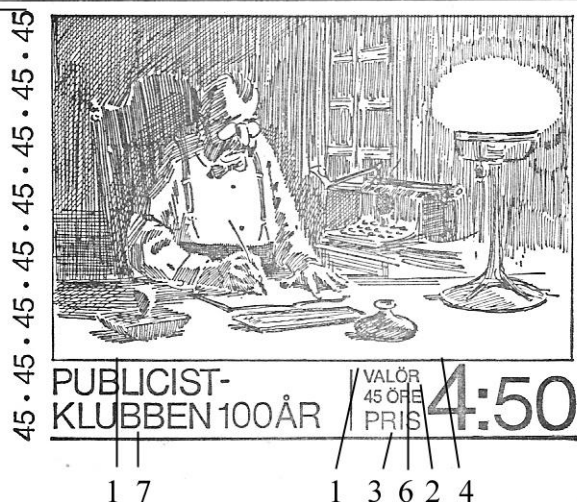
Har olika omslagsklichéer använts för de 2 serierna? Det gick att hitta kännetecknen och de visade på en uppsättning av omslagsklichéer. Kännetecknen finns angivna i nedanstående bilder. Tyvärr hittade jag inga kännetecknen på innerklichéerna 2 och 3.

forts

Klubben har också energiskt och framgångsrikt kämpat för att förbättra journalisternas ekonomiska och andra villkor innan de fick sin fackliga organisation. Publicistklubben har fört många och hårda strider för att värna tryck- och yttrandefriheten och allmänna handlingars offentlighet samt inte minst verksamt bidragit till pressens självsanering. Publicistklubbens publiceringsregler och Pressens opinionsnämnd är två insatser på det press-etiska området. Stora donationer ger Publicistklubben möjlighet att genom den sk Hiertanämnden årligen dela ut stipendier – senast 95 000 kr – till medlemmar som önskar vidga sina vyer och öka sina kunskaper.

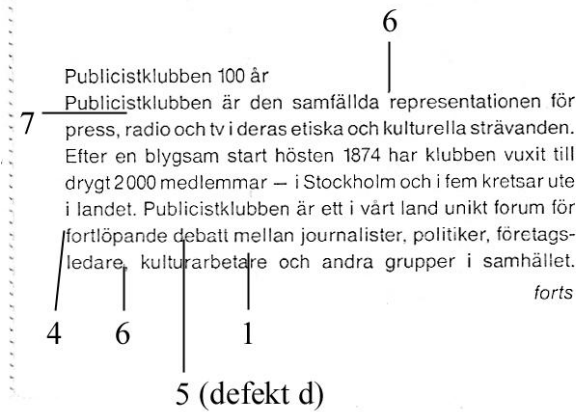
2

5

¹ Publicerad i Häftessamlaren, Nummer 3 (127), okt 2009.

² Efter artikelns publicering har kn på 49-tusen hittats och artikeln har reviderats med avseende på detta. 2017-02-19: Kn på 20-tusen hittats och artikeln har reviderats med avseende på detta.

Även om omslagsklichéerna är samma så hade det blivit en förskjutning mellan de två serierna. Förutom ritsarna så har de 2 serierna olika klichétyp: 1~1 för kn 49–90-tusen och 1~7 för kn 20–33-tusen.

I vilken ordning har de två serierna framställts? Jämförelse med andra häften tillverkade vid samma tid ger att serien med kn 49–90-tusen framställts först. Den är störst och täcker huvuddelen av den försålda upplagan. Serien med kn 20–33-tusen är en kompletteringsupplaga för att täcka ett kanske för stort spill eller hög efterfrågan på häftet. Hur hittar man mer indicier eller bevis för att det är så? Skador på cylindern som inte fanns där från början men uppkommer under tryckning är bra bevis. Eftersom det inte finns kombinationer med kn och cylindernummer är det också intressant att hitta kännetecknen på inlagorna för att kunna räkna rester för att skilja olika serier.

Frimärket har stora otryckta vita ytor där det är lätt att se eventuella skador. Jag började studera häften i serien med kn 20–33-tusen eftersom de borde ha tryckts sist. Det blev napp nästan direkt. I en av inlagorna finns det på första märket i övre raden en punkt i första bågen till höger. Se nedanstående figur. Tyvärr har jag inget cylindervarv av detta häfte så jag kan inte fastsätta dess riktiga nummer idag. Istället kallar vi den inlaga A.

Häftet i figuren ovan har kn 21064 och rest vid division med 6 är 4. Alla mina häften med i serien 21-33 tusen med rest 4 har denna skada, men inga av de andra häften i denna serie.

Finns skada A i serien med kn 49–90-tusen? Den finns i mina häften med kn 71459, 755581, 80063, 83195, 84089, 84557, 84713, 87329, 88787, 89807 och 90635. Alla dessa kn har rest 5. I intervallet 49–65-tusen har jag kn med rester 0-5, men här finns inte skada A. Detta pekar på att skada A uppkommit undertryckningen av serien med kn 49–90-tusen och att denna serie trycks först. Häftet med kn 65843 har inte skadan. Min samling saknar häften i intervallet 66–70 med rest 5, så jag kan inte ange exaktare när

skadan uppkommit än att den uppkommit i intervallet 65843–71459. Jag har inte letat efter fler cylinderskador, utan ger er chansen att finna sådana.

Eftersom H278 med enkelt kn är billigt (10-15 kr) förekommer det sällan i auktionskataloger, men det gör kombinationer av RT + kn. Jag har gått genom alla auktionskataloger från Atlas Häftes AB (172 auktioner) och Huddinge Frimärken AB (54 auktioner) och noterat förekomster av RT + kn.

Låt oss sammanställa vad som kommit fram. Det finns två tryckserier. Det enklaste särskiljande kännetecknet är att

- häften från TS 1 har inga ritsar på omslaget
- häften från TS 2 har ritsar längs omslagets ytterkanter

TS 1

Alla häften från TS 1 har omslag av klichétyp 1~1 och inga ritsar. Kn är hela och sitter centrerat och 3-4 mm från frimärksbild. Kn är kända i intervallet 49837–90855. Skada A uppkommer under tryckningen. Skadan är känd från kn 71459 och uppåt för kn med rest 5. Skadan bör ha uppkommit någonstans i intervallet 65843–71459-tusen.

Rygtrycken är av typ 2 (glest tryck och ojämnt färgade) och sitter 30-45 mm från överkant. Kombinationer RT + kn finns vid följande tusental: 50, 54, 56-57, 68-69, 71, 78-79.

TS 2

Alla häften från TS 2 har omslag av klichétyp 1~7 och ritsar längs omslagets ytterkanter. Kn är hela och sitter liksom i TS 1 centrerat och 3-4 mm från frimärksbild. Kn är kända i intervallet 20456–33413. Skada A förekommer i hela serien och har kn-rest 4.

Rygtrycken är av typ 1 (tätt tryck) och sitter 30-40 mm från överkant. De finns med 1 mm stort hål på baksidan. Kombinationer RT + kn finns vid följande tusental: 21, 22, 29-30.

Efterskrift

Jag är mycket intresserad av kommentarer och rapporter av kn. Det vore glädjande om någon samlare har ett cylindervarv så att vi kan fastställa på vilken inlaga skada A är på. För kn mellan 65–71-tusen titta speciellt efter skada A för häften som har kn med rest 5 (Dividera kn med 6 och om resultatet har decimaldelen X.83333 så har kn rest 5.) Rapportera till Sven Erik Mattsson, Uardavägen 8A, 224 71 Lund, tel 046-12 75 64 (bostad), E-post SvenErik.Mattsson@3ds.com